Ч. 148 (11.489). Львів, субота 6. липня 1929. Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щади. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 5·00 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 3 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Головна теза.

Львів, 5. липня 1929.

Може ніколи не було ще стільки ювилеїв, менших і більших роковин, як в останніх двох літах, в яких припадають десятиліття всяких подій, звязаних із закінченням війни та її наслідками. Низка ювилеїв, радісних і сумних спогадів, тягнеться червоною ниткою в житті кожної держави, кожного народу. І звичайно, що в одного народу викликує радісні почування, почуття гордости самопевности, те в другого родить сум та збуджує гіркі і важкі спомини.

На днях (28. червня) Европа обходила особливші роковини: десятиліття версайського трактату, основи сучасного ладу післявоєнної Европи. Обходили ці роковини побідники і побіджені, обходили ріжно, серед змінчивих настроїв. А найцікавіше в тому всьому є те, що мається враження, немов би ролі помінялися, немов би вирівнювалася пропасть між побідниками і побіджеными. Особливо цікаво, які настрої у звязку з цим десятиліттям панують в Німеччині (представниця побіджених) та у Франції (представниця побідників).

Німеччина незвичайно поважно, в повному скупченні і в почутті свого початкового приниження та зростаючої самопевности обходила десятиліття накиненого їй трактату. Його тенором є теза про відповідальність за викликання війни. Перед цим закидом Німеччина боронилася всіми зусиллями. Та безпосередньо після війни німці не були в силі опрокинути цього закиду. А це було конечне, бо з тезою про викликання війни звязані пута і всі важкі наслідки версайського трактату. Наскільки Німеччина підіймалася з низин свого упадку, настільки голосніше лунало відмовне твердження про викликання світової війни. А саме тепер, напередодні десятиліття Версаю в німецькому парляменті ясно і твердо говорив Штреземан:

„Ніколи ніхто в Німеччині не згодиться, щоби Німеччина була уважана єдино відповідальною за спровокування війни. Уряд так часто виявляв свою точку погляду в тій справі, що зайвим було би дискутувати над тою справою, щодо якої всі ми є згідні. Кожний з нас є готовий боротися за честь Німеччини, а ріжнимося тільки в оцінці консеквенцій. На всякий випадок фальшом є говорити, що репараційний довг є вислідом параграфу версайського трактату про відповідальність за війну. В дійсности є це вислідом того, що ми програли війну".

Таким чином упадають всі „ідейні" консеквенції, якими був нацяцькований версайський трактат, увільнюючи Німеччину від звороту воєнних коштів, але накидуючи їй гарач за викликання війни.

Цей заперечуючий німецьку відповідальність головний тон бренить у всіх енунціяціях, звязаних з десятиліттям Версаю. Бренить він у відозві президента Гінденбурга до німецького народу, в проповіди в евангелицькому соборі, виголошеній в приявї президента й уряду, у всіх промовах, виголошених в десятиліття цього памятного акту, що окайданив великий німецький нарід. Єдині, що не відкидають з першого розмаху німецької відповідальности за вибух війни, є соціял-демократи. Вони кажуть: уряд німецького цісарства несе відповідальність за викликання війни, але таку саму, як усі інші буржуазні уряди. Це є аксіома, неспірна правда. В рівній мірі за війну несе відповідальність Німеччина, як і Франція, Англія, Росія. Цю правду проголошено не лише в Берліні. Проголосила її німецька соціял-демократія і в Парижі з нагоди здвигнення центрального робітничого дому. Нема відповідальности за війну, є тільки програна, якої наслідки несе на собі Німеччина, обкроюючи з кожним роком їх обсяг.

Принявши накинений трактат, Німеччина при допомозі Льокарна, Тоарі, Женеви старається звести його в нівець, звільнитися від його морального й матеріяльного тягару. Шляхом Льокарно-Тоарі-Женева Німеччина увільнилася від військової контролі, позбулася міжсоюзної фінансової контролі, осягнула плян Доза, щоби його перемінити на догіднійший плян Юнга. Тепер на черзі находиться звільнення Надренії, а дальше Саарського Басейну, зворот кольоній, приєднання Австрії.

З хвилею увільнення від окупації Надренії, перед німецькою політикою розкриваються нові перспективи і в східному напрямі. Про це проречисто свідчили ті вогні, які в десятиліття Версаю палахкотіли здовж польсько-німецької границі, а які звідомляли польських сусідів, що там сторожать.

Прихід до влади робітничої партії в Англії і звязки німецьких й англійських соціялістів, обєднаних під прапором II-го Інтернаціоналу, дальше заповідь Мекдональда й Гендерсона про негайне уступлення англійських військ із Надренії, сильно затривожили Францію. В Парижі панують мінорні настрої, які зі смутком висловлює права преса. Сьогодні не таємниця, що Німеччина, скидаючи зі себе відповідальність за війну, всею силою пари змагає до ревізії мирових договорів. Франція находиться в опресії через неприхильне становище англійського уряду і натиск Америки в справі боргів. Не райдужно представляється картина побіди в 10-ліття підписання версайського трактату. Та коли Франція є в опресії з огляду на обмеження її диктаторського становища на европейському континенті, то Польщі — як каже „Еко де Парі" — недвозначно погрожує небезпека.

Навязуючи до англійської престольної промови із заповідю евакуації Надренії, французька права преса ще раз зазначує, що з хвилею евакуації Німеччина відзискує свободу рухів над своєю східньою границею. Захитується англо-французька кооперація, що була основою французько-побідного мира в Европі. На її місце приходять широкі пляни англійської закордонної політики в напрямі Вашингтону і Москви, а також Берліна. Словом: Франція не має причин до надмірної радости в 10-ліття Версаю. Ясно й те, що повалення версайського трактату, до чого неминуче йде, буде також підірванням, як не поваленням усіх інших трактатів.

Головна теза про відповідальність за війну, теза, що є хребетним стовпом версайського трактату, який знову є основою післявоєнного укладу в Европі, давно зрушена, тепер сильно захитана і підірвана. Її реальне повалення в дальшому розвитку подій може мати великі наслідки і для тих, яких придавлюють відгалуження і хоробливі нарости версайського трактату.

Молодь.

(Від нашого кореспондента.)

Луцьк, 4. липня 1929.

Щасливий той нарід, який щиро й спокійно може сказати: „Молодь — наша надія".

Щаслива в певній мірі Галичина, бо вона в більшости випадків може сказати ці слова.

Але не можуть їх сказати з такою самою певністю і радістю Волинь, Холмщина й Полісся. Коли ці землі згадують про своє молоде покоління, то мимохіть приходять їм на думку інші, біблійні слова: „Плаче Рахіль по дітях своїх і не може втішитися". Тут теж від віків нищать малих цих, щоб у їх числі знищити майбутніх „месій" українських земель.

У свій час по всіх наших просторах були розкидані єзуїтські школи. Тяглися вони від північного кордону Більщини на Підляшу через Луцьк аж до Умані, історію якої всі добре знають.

Рука, що нищила серед української молоді майбутніх „месій", сягнула аж до замку Костянтина Острожського й відірвала від серця знеможеного борця його рідного сина Януша. З огненних грудей великого українського патріота вирвалися слова, подібні до тих, які Гоголь вклав в уста Тараса Бульби: „Я тебе породив, я тебе й вбю". Страшна драма борця за рідну культуру, за честь, за істнування свого народу! Рука культурнішого в ті часи українського батька не спинилася перед ізолюванням від життя власного сина, коли цього вимагали інтереси народу.

І цей чин великої любови до свого народу не міг не залишити слідів у психіці волиняка. Він мусів, подібно до кругів на воді від кинутого в безодню віків каменя, розійтись по містах і селах; мусів творити оповідання, перекази, легенди; мусів виховувати на цьому кріпаному жалю великого батька-батьків нових поколінь. І хто знає, чи в сучасній, виріжненій на північно-західних землях, свідомости наших мас Волині нема слідів тої драми!

Але змінилися часи. Прийшла влада московська. І знову в масі нашої молоді почалося іродове нищення майбутніх наших національних месій. На „казьонний щот" їх брали до шкіл, у яких не мечем, а словом нищили їх для українського народу. Виходили вони з них мертвими для національної справи.

А тепер? Українські школи зникли. Молодь виховується в чужих. Анальфабетизм зростає. Не тільки чужі, але й наняті українські руки через ріжні нерідні хати й вістря отруєного слова знову переводять оце вифлеємське нищення молодих паростків народу. Нищення моральне, нищення свідомости й почуття відрубности та національної незалежности.

„Плаче Волинь по дітях своїх і не може втішитися".

Не може тому, що ті, які підростають, не дають повної запоруки, що буде кому перейняти все те, що великими зусиллями потрафили за короткий час створити старші віком.

Скільки було шуму в часописах після концерту в Луцьку студентського хору. Були голоси за, були й проти. Шум пройшов, і все завмерло. Чи чуємо, що наша студентська молодь, повернувши зі шкіл на тиху Волинь, робить яку-будь освідомлюючу роботу? Чи бачимо її в тих осередках, де важаться справи культурного й господарського відродження країни? Чи чуємо її молодий, вогняний голос?

Несвідомих малолітов, як дикунчиків, возять потягами на показ гостям. І теж тихо, неначе-б нічого не сталося.

Богато було написано в одній із львівських газет про підсекцію фізичного виховання при луцькій „Просвіті". Богато демагогічного й підхлібного, щоб лише нацькувати молодь проти старших, що шукають собі заступників і знаходять серед цієї молоді все, крім заціпавлення долею народа: що шукають не тільки міцних мязів, але й міцного, горячого, молодого, українського серця. Отак, замісць виховання молоді на українських борців за краще майбутнє народу, деморалізується ця молодь демагогією невідповідальних осіб.

Ще гірше з молодю сільською і властиво тих місцевостей, де кинено зерно інтернаціоналізму. З сіл надходять відомости про повний моральний розклад вихованців і недавніх сіячів інтернаціоналу. Горілка, карти, дебоші й неробство та повна байдужість до долі селянської культури й добробуту — ось що залишилося по цій надії „клясово-свідомій" молоді.

Волинь плаче по дітях своїх і не може утішитися!

На жаль, про все згадується по наших містах, — найменше лише про молодь, про цю „надію нації". Неначе-б справа виховання молодого покоління могла обмежитися шкільними предметами, кінами й воженням на показ гостям.

Чи не боїться „батьки народу" знову колись почути розпучливий вигук Бульби: „Я тебе, сину, породив, я тебе й убю"?

А скільки таких синів виростає, виховуваних нанятими руками!

Чи не час серіозно задуматися нашій національно-здоровій інтелігенції про те, як охоронити молодь від вифлеємського нищення серед неї майбутніх месій та про її науку та виховання!

Як це роблять наші брати на інших землях, добре всім відомо, і нема потреби тут про це говорити.

Ч. Островський.

ЗАМІТКИ і ВІДГУКИ.

Про ентузіязм волиняків і метаморфози посла Й. Волошиновського.

У „Глосі Правди" з 2-го ц. м. находимо вражіння й уваги посла Йоахіма Волошиновського з ББ про недавній побут президента Мосціцького на Волині. Вважаємо за доцільне передрукувати ці його міркування майже в цілости, не лише з інформаційного обовязку як матеріял, що безпосередньо нас торкається, але як свого роду документ часу. Бо можливо, що ще колись прийдеться зацитувати ці „золоті думки" посла Волошиновського й спитати його, чи він усе ще їх тримається. Бо своєрідна пікантерія цих думок полягає у тому, що голосить їх нині — п. Й. Волошиновський, старий „українофіл", суспільний „радикал", ліберал і т. д.

Гей, гей, минулися ті часи, — хоч і недавні вони по календарю, — коли п. Йоахім Волошиновський, ще не посол, а скромний публіцист, голосив у варшавському журналі „Дрога" правди, які одностайний польський політичний табор, від права до ліва, вважав єресями: про нестримний гін українства до політичної самостійности й постулят польської державної мудрости тому гонові не протиставитися. Свого часу той погляд п. Волошиновського ми вже цитували, як доказ таки істнування у Польщі політичних теоретиків, які на українську проблему взагалі й проблему українських земель у Польщі зокрема — глядять дійсно поважно і глибоко (стаття „Польща й Україна" з 7. I. 1928). При нагоді нового виступу п. Волошиновського, вже не як публіцистичного політика з урядового табору ББ, варта ті його колишні виводи пригадати. Отож писав він: „... що буде, коли національний розвій українців і білорусів у наших кордонах досягне того ступня, на якому національні маси відчувають уже невідхильне прагнення правити самостійно на своїй землі, а яке-то прагнення український поет висловив ядерно словами: „у своїй хаті своя правда і сила і воля". „Що буде, коли оба Семени, по обох сторонах кордонних стовпів, які називають власну свою сорочку „сорочкою" і вперто відмовляються називати її „кошулею" або „рубашкою", коли вони схотять колись перекинути кордонний стовп, який їх ділить? Адже, буде це, що перекинуть. Річ тільки у тому, котрий із Семенів і з яким серцем та з чиєю помічю забереться до того радісного для обох акту. Чи той східний, чи західний? А це вже від нас залежить, від нашого приготування до тої неминучої хвилини..." („Дрога", за травень 1927, „Моральні спонуки сил"). Таким достойним ставленням справи й таким тверезим і сміливим гляненням у вічі правді, п. Волошиновський ставив себе поруч із Бодуеном де Куртене, себто в ряді білих круків, у ряді вопіющих на польській пустині, у ряді тих, які мали не лише вміння думати „неблагонадійні" речі, але й відвагу говорити їх.

Минули від того часу заледви два роки. Ставши „казьонним" умандатованим політиком, миттю присвоїв собі п. Волошиновський теж казьонні критерії політичної думки й замісць голосить „єресі" — забрався помахувати кадильницею. Як ш. читачі побачать із його міркувань на маргінесі подорожі президента Польщі по Волині, п. Волошиновський бачить уже на Волині всі дані для слушного захоплення українського населення самим видом найвищого представника польської державної влади. Славлений п. Волошиновським „ентузіязм" волиняків не лише не дає йому притоки до ніяких сумнівів, до ніяких критичних уваг під адресою пануючої влади й правління, але навпаки, є для п. Волошиновського річю самозрозумілою, правильною і безсумнівною. Раціональною підставою того ентузіязму є для посла Волошиновського: трактування польською адміністрацією „по людськи" українського волинського сільського населення і — факт переходу Волині зпід Росії під Польщу! Цього п. Волошиновському цілком досить! Бо він став із скептика — теж ентузіястом...

Зрештою, польських ентузіястів в українській справі на тлі післятравневої національної політики є більше, а були вони й тоді, коли між ними не було ще й самого п. Волошиновського. Ось напр. тоді, коли п. Волошиновський писав у „Дродзе" свої гіркі уваги під адресою польської внутрішньої й закордонної політики, інший польський „спец від українства", б. міністр Леон Васілевський, писав про „Правління маршала Пілсудського й національні меншини" („Епока" з 3. травня 1927) і — захоплювався зміною польського режіму відносно українців та зміною українських настроїв відносно польської влади. Читали ми тоді: „Новий рух запанував у провідних колах адміністрації. Відбуваючи на початку біжучого року обїзд головних окраїнних осередків (Вильно, Берестє, Холм, Луцьк, Рівне, Пинськ) я міг скрізь ствердити, як рівнож і те, що місцеве населення відчуло цю нову течію і під її впливом поволі почали змінятися настрої відносно польської державности". Після тої загальної фрази, п. Васілевський перейшов до конкретного вичислення доказів на „новий дух". Між цими доказами було й заснування у Луцьку органу воєвідства „Народній Вістник" (попередника „Укр. Ниви"), був обіжник п. Бартеля до шкільних кураторів, — було надання права прилюдности 3-х українським гімназіям на Волині. Решта „доказів" плавала у сфері надій і побажань. Нині п. Васілевський, здається, до ентузіястів післятравневої національної політики вже не належить, — належить зате туди п. Волошиновський, який теж **жадних конкретних доказів** зміни на краще польської політики на Волині не шукає і не потрібує. А шкода. Бо коли би пошукав, то найшов би напр. в офіціяльній статистиці такі квітки з ділянки волинського **шкільництва:** в дні 1. грудня 1922 р. на Волині находилося 443 українських народніх шкіл і 561 польських, на 1. грудня 1923 р. українських шкіл було вже лише 369, а польських 631 (**Sprawozdanie Komisji Budżetowej o preliminarzu budżetowym MWK. i O. P. na r. 1925**), а в шк. р. 1927-28, році вже „санаційному" — україн. нар. шкіл 4 (словами: **чотири**), а польських 390 (триста девятьдесять). Чи п. пос. Волошиновський знає ці числа? І чи вважав за відповідне розказати їх високому гостеві, якому товаришив при поїздці по Волині?! Це ті реальні здобутки українського населення Волині, які стали базою ентузіястичних настроїв волиняків „без ріжниці національности й віроісповідання", себто з п. Волошиновським включно. Зрештою, про освіту п. Волошиновський і не згадує. Згадує зате — про землю, про „завист" волинського (українського) селянина до немісцевого й неукраїнського посідача тієї землі. Якщо у недавніх церемоніях участь „Звйонзку осаднікуф", поруч з „волиняками", — є для п. Волошиновського самозрозумілою причиною для ентузіязму, то свої відомости в цій царині він може ще поширити й поглибити: он хочби хай поїде до Познаня й випише з діяграм про осадництво й кольонізацію. Це дуже повчаюча і дуже цікава лектура...

Автор цих рядків спитав недавно, при нагоді якоїсь політичної дискусії у Варшаві, яка причина метаморфози його поглядів. Збентежений, він відпекувався будь-якої зміни своїх колишніх поглядів на значіння української проблеми, природний її розвиток та шляхи урядової політики. Але причина ясна. Не дурно кажуть, що коли хто хоче соціяліста реакціонером зробити, нехай його міністром іменує. Пан Волошиновський соціялістом, здається, не був. Але був радикалом, лібералом та українофілом. Поки не став послом із листи ББ. Тепер уже він може голосити такі „правди", які ось голосить на сторінках „Глосу Правди". Вони передані у рубриці „З польської преси".

І. Кедрин.

ДАМЯН ГОРНЯТКЕВИЧ.

Печери в Кривчу.

(Продовження.)

Цілий гурток зібрався, як було умовлено, 2. жовтня. Прибуло ще двох нових робітників: студ. філ. Мицко і студ. мед. Сваричевський. У збільшеній громаді праця йшла куди швидше. Акція зосереджувалася в коморі, де ми невпинно пошукували за отвором до сусідніх хідників. Нарешті й це вдалося нам відкрити: вложена залізна штаба зарилася глибоко в землю, вказуючи нам дорогу. Безпроволочно взялися ми до діла. Треба було сперш у вибрати бодай частину глини, щоб тим вручніше копати в бік ями. Земля, яка тут накрила грубою верствою дно комори, зісунулася зверха, мабуть із жили поміж двома верствами покладів ґіпсу. Ми постаралися про друге ведро, що сильно влекшувало добування глини, а більше число осіб позволяло на частішу зміну при тяжчій праці в ямі, завдяки чому й наші сили не вуживалися так швидко. Врешті того самого дня під вечір ми були вже дійсно дуже близько здійснення цілі: копаючи в глибині, черговий робітник побачив зразу невеличкий отвір, крізь який віяла струя свіжого повітря. Струя отся ставала чимраз сильніша — в міру дальшого вибирання землі і треба було держати осторонь горіючу свічку, бо інакше вона погаслаб. Від цього моменту опанувало нас велике завзяття; кожний з гурта навипередки рвався до праці в коморі, бажаючи стати переможцем. Але тут ми натрапили на ще одну перепону: отвір не дався поширити на цілому просторі, бо внизу показався велитенський камінь. З уваги на те, треба було перервати працю до найближчої днини, щоб після відпочинку забратися з новою енерґією до скінчення перекопування.

Надійшла субота. Ми вибралися, певні скорого успіху, тим разом уже й зі шнурами, бажаючи нарешті оглянути мету нашої виправи. Минав саме тиждень, відколи ми почали свою роботу! В коморі зібралася ціла „комісія" на нараду, яким чином добути звідти цей нещасний камінь. Він віпав десь із гори та я глиною присипав тно ями. Розбивати його було немислимо, на це лишалося замало місця в тісній комірчині; можна було хіба тільки підкопати його зі всіх боків і обережно відсунути в кут, щоби в цей спосіб мати доступ до дальших коридорів. Праця при добуванні каменя із землі заняла нам повних 3 години часу, врешті й цю роботу ми скінчили. Але при підношуванні каменя сталася нежданa річ: він зісунувся згори й боком зарився ще глибше в отвір хідника... Дістати його звідти доступними нам середниками ми не могли вже ніяким чином. На щастя, при двиганні його обійшлося без людської жертви, бо підчас цеї праці камінь міг легко придавити котрогось із нас. Ми станули вже безрадні: весь труд пішов надаремне! Не осягнувши успіху, ми мусіли — на жаль — перервати це діло. Майже ніхто з нас не міг залишитися довше в Кривчу, всі мали свої обовязки, до яких треба було вертати. І наша громадка поручила дальшу працю пп. Назаревичам і Волошинові, котрі, лишаючись іще цілий місяць на місці (перед виїздом на студії), могли спокійно продовжувати акцію. Після зложення обітниці заінтересованими ми з жалем зійшли знад печери.

Одначе, щоб мати все таки бодай малу нагороду за наші труди, ми пішли ще до присілка Кривче, званого Хоми, де є вхід до інших підземних хідників. Доступ туди легкий, а в одному місці вони носять сліди ґейби штучного розкопування. Більших розгалужень нема в тій печері: вона замітна хіба дивною тіснотою бічних коридорів, в яких тяжко поміститися хочби одній людині. Деінде лежали розкинені курячі кістки — це знак, що тут хазяйнують лиси. Був то наглядний доказ помилки автора „провідника по Галичині" д-ра Орловича, що уважав печеру, відкриту інж. Ґутковським, за ту саму, яку описував перед 200 роками кс. Жончинський. А саме Жончинський згадує, що в кривчицькому підземеллі жили дикі звірята і їх треба було аж сурмами виполохувати звідти, коли хто сходив до печери. Безпримірна тіснота входової ями в Кривчу унеможливлювалаб доступ і життя всяким звірюкам, тимбільше великим.

На другий день рано я виїхав із Поділля. Минали дні, тижні й місяці серед моїх занять, але думкою я линув завжди радо до Кривча. Від моїх тамошніх знайомих приходили письменні реляції, що робота в печерах не посунулася ні на крок вперед. Зачалася осінна злива, тяжко було дістати потрібні підпори для забезпечення стін у коморі, де лежав камінь і тому дальшу працю відложено знова на час ферій. А по році я дістав знову вістку з Кривча, що за цілі ферії наш гурток нічого не робив у печерах, бо не було коли...

Лишалося тепер одно: заінтересувати ширші круги громадянства нашою акцією шляхом опублікування справи в українській пресі. Таким чином покликані до того чинники занялисяб опікою над печерами. Хоча з другого боку порушування цеї справи прилюдно, на сторінках наших часописів, могло мати саме протилежний наслідок. Котренебудь польське туристичне товариство могло постаратися про більшу грошеву підмогу й під відповідним протекторатом могло стати небавком „правним" власником печери! Саме тому я волів — — після порозуміння із кривчецьким гуртком — робити покищо на власну руку, майже конспіративно. Уважаючи, що найбільше покликаною установою до законної охорони стану посідання того роду громадянського добра є „Плай", я виїхав у лютім 1927 р. до Львова і предложив цілу справу одному з головних членів виділу цього товариства. Але відповідь, яку одержав тоді, сильно здивувала мене: від мене зажадано письменного звіту з метою предложення його дотичній референції на зборах. Не обіцюючи собі з уваги на те богато з помочи „Плаю", я не виготовив бажаної реляції негайно. Але все таки в короткому часі після виїзду зі Львова я написав до того знайомого і пригадав йому ще раз про Кривче. Одначе на свій лист я не дістав уже ніякої відповіди.

Бачучи, що „Плай" не дуже цікавиться такими справами, я стратив надію на поміч дотично печер і рішився вести дальше цілу роботу власними силами. В перших днях серпня 1927 р. я виїхав знова до Кривча. Спільно з п. Назаревичем ми обдумали плян дальшої роботи, котрий мав полягати в тому, щоб ведення розкопок віддати громадському комітетові, який став би одночасно власником печер. Комітет цей істнував здавна, мав отже тепер розвинути лише більшу активність.

(Продовження буде.)

З польської преси.

Ще про побут президента Мосціцького на Волині.

У „Ґлосі Правди" з 2. п. м. находимо слідуючу статтю посла з ББ., п. Йоахіма Волошиновського, під наг.: „З побуту п. президента Річипосполитої на Волині":

— Ми пережили ряд гарних днів. Я мав щастя витати п. президента на границі воєвідства *разом з послом Богуславським* (усі підкреслання наші — Ред.) і після десяти днів прощав його при виїзді з Волині разом з товаришами нашої волинської групи. Протягом цілого побуту п. президента на Волині я приглядався зблизька настроям населення по селах і містах. Віднощу враження, що п. президент здобув собі серця цілого населення Волині і, здається мені, що Волинь успіла взаємно позискати собі серце п. президента. Ентузіязм, з яким ціле населення Волині так дуже зріжничковане національно й віроісповідно, витало голову держави, головно *ентузіязм* сільського населення, яке є у переважній скількости *українським* населенням, був *щирий і загальний*...

...Для мене цей щирий ентузіязм не був несподіванкою. Такий настрій очевидно не був можливий перед травневим переворотом, бо українське населення Волині постійно дразнили, отже воно й було подразнене. Однак у міру того, як почали відноситися до людей „по людськи", щезло подразнення, уступаючи місця тверезому розумуванні, яке порівнює відносини, що панують у межах держави й поза її східним кордоном. Тут розвиток життя, там його загибіль. А такий висліл порівняння є найкращим ліком проти всякої ворожої державі аґітації, *якщо його не ослаблювати нерозважним дразненням національної гідности*.

Заслугою теперішньої адміністрації Волині є те, що дурне дразнення національної гідности трапляється нині у дуже рідких спорадичних випадках, а ввічлива прихильність і звичлива приступність, яку п. президент проявляв до всіх волиняків, без ріжниці національности й віроісповідання, не лише єднала йому серця усіх, але була теж пожиточною поглядовою лекцією для усіх.

Засадничою помилкою, однаково польської преси, як і переважної частини польського громадянства, є утотожнювання польсько-українських відносин на Волині і в Галичині (в оригіналі: Малопольщі, — Ред.) Ці відносини інакше складалися й інакший витворили психічний підклад. На Волині, Поділлі й Холмщині, де обі національности — українська й польська жили поруч себе під спільним московським гнетом і обі були переслідувані, національної ненависти між ними не було. Була зависть сільського населення — у масі українського — зависть пожаданої землі, яку мали власники фільварків. Та й тоді. Позатим відношення села до власників фільварків, поляків, завжди було краще від до власників росіян, тому, що поляки відносилися до українського населення прихильно, а москалі ворожо. Коли я редаґував на Поділлі народній український часопис „Світова Зірниця", виключно просвітній та кооперативний, який доходив і на Волинь і мав чимале читачів, я находив допомогу у цій своїй праці виключно у поляків, зате замісць допомоги від москалів — самі трудноші. Зрештою, поляків уважали людьми місцевими, а москалів чужими зайдами. Зусилля московських властей, щоби розбурхати по селах польсько-українську ненависть, не мали успіху, а польська й українська інтеліґенція по містах утримувала часто сердечні взаємини. Тому теж того загострення польсько-українських відносин, яке закорінилося під австрійською займанщиною, ніколи не було на Волині, як не було й на *Поділлі ані Київщині*, де зате зберігся *взаємний сентимент, о яким завзято боряться політичні емісарі з Малопольщі* — однаково поляки, як і українці — а якого втримання і поглиблення є в інтересі держави та в інтересі будучности обох народів.

Під цим оглядом побут п. президента на Волині стався подією надзвичайно поважною й дуже успішною".

Наші уваги на марґінесі повищої статті вислоелені у рубриці „Замітки й відгуки".

„Сільський Господар".

II.

Громадські бюджети. — Ерекціональні землі. — Централя „С. Г." — Виселення наддніпрянців-аґрономів. — Відчити для студентів. — Внутрішня праця філії. — Свята „С. Г.". — Організація і аґротехніка.

Отся зовнішня праця Т-ва „Сільський Господар" мусіла заняти велику частину сил в краю і централі в цьому півроці. Отся праця Товариства мала теж і той додатній висліл, що зактивізовано повітові осередки „Сільського Господаря", які маючи перед собою конкретні проєкти праці, могли викресати з себе більше енерґії, ведучи акцію для охорони і виборення прав для наших хліборобів.

„Сільський Господар" повів також акцію за втягненим громадського самоврядування в обсяг своєї праці. Розвинено акцію для правильного складання громадських *бюджетів*, при чому звернено спеціяльну увагу на вставлювання у громадський бюджет позицій на піднесення хліборобства, спеціяльно через Кружки „Сільського Господаря". В цім напрямку були позитивні висліди, однак вони були малі тому, бо це справа більше політичного характеру й вимагає відповідних успіхів наших політичних чинників.

Одною з дуже важних справ, з якою мусіло Т-во виступати на зовні у своїй праці для охорони і помочі наших хліборобів, була *парцеляція ерекціональних земель*. Тут Т-во виступало в обороні інтересів наших хліборобів, як рівнож в інтересі правильного і скорого розпарцелювання надвижки ерекціональної землі, щоби це вийшло на користь ерекції і нашому селянству. Справа була порушена теж у пресі, а зокрема також перед міністерством рільничих реформ у Варшаві. В цій же справі інтервеніовано у Земельних Урядах у Львові та Станиславові.

Праця внутрі організації „Сільського Господаря" була поставлена на двох основах: 1) *фахових співробітниках, і 2) відповідному бюджеті*. Фахових співробітників нараховує наше Т-во тепер 45 сил, з чого є 42 аґрономів, в тім 40 аґрономів-інжинірів, 1 інжинір-меліорант та землемір, 1 ветеринарійний лікар і 1 інший фахівець. На повітах працює з того 35 аґрономів, інші приділені до центральних установ. Брак аґрономів спонукав Т-во заанґажувати інжинірів-аґрономів, що покінчили Українську Господарську Академію в Подєбрадах і є еміґрантами з Вел. України. Їх приїхало з початком року 8, однак влада мерщій постаралась за те, що вони *мусіли виїхати з наших земель*. З них 4-ох перебувають зараз поза нашими землями, інші мусіли покинути повіти і шукати пристановища при централі. Це підірвало нашу орґанізовану працю в ряді повітів. Заходи перед владою, щоби змінити її рішення, не принесли бажаних наслідків. Треба завважити, що причиною виселення з повітів *не були ні в одному випадку політичні провини зі сторони аґрономів*.

Для звязку з *студентством високих аґрономічних шкіл* та відповідної підготовки цих студентів до будучої праці в нашій орґанізації навязано звязок з Кружком Студентів Аґрономів при Т-ві „Основа" у Львові й уладжено для нього ряд рефератів, а саме: 1) інж. Е. Храпливий — „Про завдання „Сільського Господаря" (два реферати), 2) Інж. Гр. Герасимович — „Меліорація та комасація" (2 рефрати), 2) інж. А. Романенко — „Значіння сільського господарства для народу". 4) тойже — „Методика польового досвіду", 5) тойже — „Праця студентів в галузі досвідництва", 6) інж. П. Дубрівний — „Історія досвідної справи", 7) інж. М. Каплистий — „Праця студентів в суспільній аґрономії підчас ферій".

Для наладнання умовин праці аґрономів по повітах, створено заініційовану II-гим Зїздом Аґрономів „Сільського Господаря" Комісію, в якої склад входять представники Ревізійного Союзу Укр. Кооператив, Центросоюзу, Маслосоюзу, делеґатів аґрономів та Сільського Господаря. Комісія випрацювала первопис службових правил для аґрономів, який тепер піддається дискусії у поодиноких централях. Треба надіятися, що це заступництво аґрономів через „Сільський Господар" доведе до бажаних вислідів і дасть змогу забезпечити аґрономам по повітах можливість праці та прожитку.

Внутрішня праця в „Сільському Господарі" йшла після відповідних відділів, на які її поділено. В цих відділах вона представлялася так:

Організація: відбулися річні Звичайні Загальні Збори, дня 1. березня 1929 р., які приняли до відома звідомлення з діяльности за рік 1928 та ухвалили бюджет на рік 1929. Вибрано, згідно з постановами статута 4-ох членів Ради і 2-ох заступників на місце уступаючих та Контрольну Комісію. Засідань Головної Ради відбулося 2, а саме: дня 13. лютого 1929 і 19. березня 1929. Перше було присвячене скликанню Загальних Зборів, а друге уконституованню нової Головної Ради та фінансовим справам. Засідань Виділу Ради відбулося 5.

Засідань секцій відбулося одно, а саме пасічницької полученої разом з її Загальними Зборами, на яких перевибрано Управу секції.

Відбувся III-ій Зїзд Аґрономів „Сільського Господаря", дня 2. березня 1929, присвячений всецілo зоотехніці.

Відбувся Зїзд Подільських Аґрономів в днi 15. червня ц. р. в Копичинцях, який виніс ряд постанов, що відносяться спеціяльно до аґрономічної праці на подільських землях.

З днем 21. червня ц. р. формально істнуючих філій було 82, з того 14 відкритих в недавному часі, а Кружків 912. Зріст числа філій та Кружків такий:

	1927	1928	20.VI. 1929
Філій	52	74	82
Кружків	112	540	912

Свято „Сільського Господаря" відбуто в цім році частинно з весною, згідно з проєктом, друга частина відбудеться в осені. В святах впадає в очі те, що вони в цім році є вже масовими, а повітові дуже часто великими народніми здвигами. У святах бере участь у першу чергу молодь та молоді господарі і господині, при чому участь жіноцтва, згідно зі звідомленнями, є дуже значною. Влада робить перепони в відбуванні свят, ставлячи ріжні трудноші, між іншим в одному випадку заборонено навіть Богослуження (Коломия). Перебіг свят дає запоруку, що їх пропаґандистична і повчаюча ціль буде вповні осягнена.

Зріст числа аґрономів в цьому півроці теж замітний, помимо виселення кількох владою, про що згадано вище. Він такий: аґрономів в 1927 р. — 15, в 1928 р. — 35, 20. VI. 1929 — 42.

В ділянці співпраці з кооперацією замітною є крайова конференція Централь, Повітових Союзів Кооператив і Філій „Сільського Господаря", яка відбулася дня 6. червня 1929 р., та яка в ряді постанов рішила піддержати фондами нашої кооперації Т-во „Сільський Господар".

Аґротехніка. Відділ оформлено для правильної праці щойно з днем 1. березня 1929 р., відколи прийшов сталий його керманич. Цей відділ в досвідництві перевів докладну організаційну працю для закладання масових досвідів з погноями з весною 1929 р. і заложив їх в 34-ох повітах краю. Замітне, що в цім році видано перший раз докладну і відповідаючу вимогам науки інструкцію для досвідів з гноями. Переведено досвіди з папіросними тютюнами в 6-ох селах — Заліщицького та Борщівського повіту. Вистарано дарове місце на однорічну практику при досвідній тютюневій станиці в Пядиках коло Коломиї для одного аґронома, який буде опісля тютюневим референтом централі. Для пропаґанди дорідного насіння розіслано передплатникам „Сільського Господаря" 12.000 пачок насіння даром. Зорганізовано окремий відділ плекання та збору лікарських рослин. Започатковано роботу по організації експедиції для досліджения ґрунтів в краю: а) одної по морфольоґічно-ґенетичному та аґрохемічному дослідженню і б) одну по ґеоботанічному дослідженню. Першу вестиме відомий дослідник земель України проф. Флоров з Кишинева, другу мабуть проф. Черединів з Подєбрад. Це перші дійсно наукові праці, які хоче перевести „Сільський Господар".

До відділу аґротехніки приділено в останньому часі теж відділ садівничий та городничий. Він істнував самостійно через два місяці з окремим референтом, зібрав шляхом анкети відомости про городництво та садівництво в краю, уладив враз з філією „Сільського Господаря" в Стрию 4-тижневі городничо-садівничі курси та занявся посередництвом продажі щеп і приладдя для наших садівників. Проєктовано 3-літню садівничо-городничу школу в Залукві коло Галича. Відділ зліквідовано по виселенню владою головного референта і тепер він істнує як підвідділ аґротехнічного відділу.

Щоби звязати студентів-аґрономів, які студіюють на техніці у Львові, виголошено їм ряд рефератів, про які згадано вище, а крім цего приділено кожн. з них на час ферій до поодиноких повітових аґрономів, щоби могли з близька приглянутися роботі „Сільського Господаря та набути в тім напрямі відповідну практику. Аґротехнічний відділ займався теж даванням письменних порад листовно і в часописі.

Інж. Е. Храпливий.

З листів до Редакції.

„Фонд українських воєнних вдів і сиріт".

I.

В справі двох статтей.

Після мого повороту з Київа звернено мені увагу на дві статті „Нового Часу" п. н. „Горе, спричинене лихими людьми", посла Дмитра Палієва (ч. 56) і „Відповідь на мовчанку" професійної організації „Україна" в Грацу" (ч. 67.). Обі відноситься до моєї особи, як голови „Фонду укр. воєнних вдовиць і сиріт" На отсі виступи проти мене заявлю: 1) Всі гроші, якими розпоряджав фонд від хвили оснування Товариства зібрані виключно мною в роках 1918—21, коли я міг на це жертвувати богато часу; 2) Ані я, ані ніхто з членів Виділу праці, з виїмком касієра, високоповажаного громадянина п. Ярослава Колтуняка.

дир. „Дністра", не орудував грішми фонду, а всі
рахунки і книги є в найбільшому ладі; 3) Ніхто
із нас не вважав майна фонду своєю приватною
власністю; 4) Я особисто, від трьох літ ставив
внески на скликання загальних зборів, бо пере-
вантажений працею, я не мав сили забратись до
дальшої організаційної роботи, одначе Виділ
праці відкладав їх до хвилі покінчення судових
кроків проти інж. Степана Турина і д-ра Ісидора
Голубовича, що позичили в фонді 200 долярів і
проти проф. Миколи Яцкова, колишнього дир.
„Відбудови", що винен фондові — 100 долярів.
Всі три довжники, при дрібці доброї волі могли
вже давно сплатити свої зобовязання без нара-
жування сиріт і вдовиць на тяжку кривду, а мене
голову фонду на обезславлювання в роді статтей
у „Новому Часі"; 5) Навязання звязків між фон-
дом а товариством інвалідів для співпраці дору-
чено п. Василеві Весоловському і за свою роботу
тільки він може відповідати; 6) Для оминення
дальших прикростей і дорікань складаю отсею
дорогою уряд голови фонду. Цим не зрікаюся е-
вентуальної збірної відповідальности цілого Ви-
ділу праці, якби в стягненні повищих двох пре-
тенсій фонду виявилася в чім небудь моя провин-
ва. Справу фонду в суді проти згаданих довжни-
ків веде член Виділу праці д-р Лев Ганкевич; 7)
Виходжу із становища, що фонд воєнних вдовиць
і сиріт не може потерпіти ніякої школи і я не ля-
каюсь погрози студентства в Ґрацу, що воно „за-
говорить так, що і Тов. Шевченка і ВУКН почує".
У фонд воєнних вдовиць і сиріт вложив я протя-
гом 11 літ з власних грошей принаймешне десять
разів стільки, як прислала проф. організація „У-
країна" в Ґрацу (у висоті 55 австр. шилінґів.)
враз із погрозами проти моєї особи. Досі уходив
я за будівничого у нашому громадянському житті.
В „Новому Часі" довідався я, що я руїнник. Бо-
ронитися проти цего заміту не хочу і не буду.

Львів, дня 3. липня 1929 р.

Кирило Студинський.

* * *

II.

В справі вияснення.

Шановним читачам „Діла" тяжко буде зорієнтуватися, до чого саме відноситься повище спростування, з тої простої причини, що в „Ділі" ця матерія ще не була порушувана. Тому користаю з нагоди, щоби це спростування вияснити.

В половині травня ц. р. о. пос. Куницький помістив в „Новім Часі" статтю, в якій порушив болючу справу: повне незабезпечення вдів і сиріт по вояках Української Галицької Армії. У відповідь о. Куницькому, помістив я статтю, з в ній вказав, хто винен цьому лихові.

Істнує у Львові специяльно для тої цілі покликане Т-во — „Фонд українських воєнних вдів і сиріт", якого президентом є д-р К. Студинський. Від ряду літ цей „фонд" не проявляв ніякої діяльности. Підчас коли Т-во Допомоги Інвалідам сяк-так наладнало сталу допомогу інвалідам, „фонд" спав. Не зорганізував збіркової акції, ані не перевів евіденції вдів і сиріт. До того й загальних зборів „фонд" не скликував від 5-и літ і через те не було ніякої змоги т-ва урухомити. А що до Т-ва Допомоги Інвалідам вплнвало безліч подань від вдів і сиріт, згадане т-во вважало за вказане заінтересуватися долею „фонду".

Як тодішній урядуючий містоголова Т-ва Допомоги Інвалідам звернувся я **в червні 1927 р.** до президента „фонду" д-ра К. Студинського з пропозицією наладнати співпрацю обох товариств. Проф. д-р Студинський обіцяв скликати на осінь засідання виділу і мене на те засідання запросити. Та запрошення я не діждався, „фонд" далі спав, а вдовичі і сирітські подання далі приходили на адресу Т-ва Допомоги Інвалідам. Тому дня **16. листопада 1927 р.** Головна Рада Т-ва Допом. Інвалідам звернулася письмом до виділу „фонду", в якому поновила висказану в червні пропозицію. Але відповіди Т-во не діждалося. Тоді Головна Рада Т-ва Допом. Інвалідам помістила в пресі комунікат, а 23. лютого знову вислала листа до „фонду", на якого знову не дістала відповіди. Вкінці **23. березня 1928 р.** помістила Головна Рада в часописах отвертого листа до д-ра К. Студинського, в якому домагалася бодай... скликання загальних зборів. **Але загальних зборів не скликано, а перша відповідь на листи, комунікати і отверті листи (з 1927 р.!) прийшла щойно сьогодня у формі листа до Редакції „Діла".**

Така передісторія повищого вияснення. А тепер щодо самого вияснення.

Від 5-ти літ не було заг. зборів, „фонд" спить, а вдови й сироти не мають ніякої помочі. А виділ... жде від трьох літ, ждав на... покінчення судових кроків проти довжників „фонду". Значить, якщоб не моя стаття, виділ і дальше ждав би, може й десять літ, бо ніде не сказано, коли мають покінчитися судові кроки. Не вірю в те, щоби було де на світі ще таке т-во, що ждало би зі скликанням загальних зборів роками із-за процесу зі своїми довжниками. І вкінці: що винні бідні вдови і сироти по українських жовнірах, що виділ позичив сирітські гроші таким людям, що їх не віддають, та що в суді та справа проволікається?

Довідуюся з вияснення, що навязання звязків „фонду" з Т-вом Доп. Інвалідам доручено п. В. Весоловському. Перший раз про це чую, бо як я згадував, письма від „фонду" Т-во Доп. Інвалідам таки не удостоїлося.

Що має означати зворот, „що фонд воєнних вдовиць і сиріт не може потерпіти ніякої школи і я не лякаюся погрози" — я таки не розумію. Що таке „офид"? Це Т-во для несення помочі вдовам і сиротам. Якщож мова про школу, то „фонд" поніс вже сотні тисяч школи, бо понесли ту шкоду ті, для кого „фонд" істнує — вдови і сироти. Вони понесли величезну матеріяльну школу, а нація — моральну. **Бо ганьбою для нації є цілковите занедбання опіки над вдовами і сиротами по жовнірах рідної армії.** За це поносить вину виділ „фонду", а зокрема президент „фонду" д-р К. Студинський.

Д-р Студинський заявляє, що щоби оминути дальших прикростей і дорікань, він уступає з головства. Він уважає, видно, що не дорікання, але ще й подяка належиться йому за те все. Чи вважає, що праця в 1918-21 роках дає право пізніше самому нічого в „фонді" не робити і других до цього не допустити? Якщо так думає д-р К. Студинський, то він правий. Але мені здається інакше. І тому містерію з „фондом" назвав я горем, спричиненим лихими людьми.

Пос. Дм. Паліїв.

* * *

III.

В звязку з другою точкою вияснення проф. д-ра К. Студинського в справі Українського Фонду Воєнних Вдів і Сиріт заявляю, що вправді я був і є касієром цього Фонду, однак грішми орудував лише відповідно до поручень голови д-ра Кирила Студинського, зглядно містоголови о. крил. Лициняка або радника О. Бурачинського, а всі виплати доконував не інакше, як тільки за квітами, на яких було уміщене поручення виплати головою чи його заступником.

Ярослав Колтунюк,
директор „Дністра".

Вісти з Рідної „Школи".

Перенесення дівочої гуманістичної школи у Львові. — Кооперативні курси. — Інші справи.

Президія Головної Управи „Рідної Школи" вирішила на свойому засіданні дня 3. липня ц. р. перенести **дівочу гуманістичну гімназію з вул. Мохнацького на вул. Театинську ч. 10.** Те перенесення одинокої у Львові дівочої української гуманістичної ґімназії становить новий етап в розвою цієї школи. Наука буде відбуватися у передполудневих годинах, школа буде вивінована там обстановкою і науковими приборами в зовсім вистарчаючій скількости, а доїзд трамваєм ч. 4. з усіх точок Львова є дуже догідний. Головна Управа має надію, що в таких умовах удасться їй виєднати швидко для тої ґімназії право прилюдности. Однак щоби та установа могла успішно розвиватися, мусить в ній значно зрости фреквенція. Тож всі батьки, які не бажають собі науки грецької мови для своїх доньок, повинні використати тепер добру нагоду і записати їх до ґімназії Р. Ш. при вул. Театинській. Управа ґімназії урядує ще при вул. Мохнацького ч. 12.

При цій нагоді подається до відома, що наші львівські громадяне роблять заходи для **креування хлопячих гуманістичних відділів** при одній з наших державних ґімназій.

Президія „Рідної Школи" вирішила теж вести правильну науку по програмі учительських семінарій для тих учеників, що з добрим успіхом скінчили четвертий курс розвязаної муж. учит. семінарії Р. Ш. у Львові, а для учеників нижчих кляс заснувати **кооперативні курси** по радам і вказівкам фахових знавців.

Нарада в цій справі відбудеться в убікаціях Р. Ш. в пятницю 5. липня і негайно потім подасться до відома факт заснування курсів, умови принятття і програму навчання.

З інших біжучих справ „Рідної Школи" згадати годиться, що на виставу **Міжнародного** Бюра **Виховання в Женеві** вислала Р. Ш. всі видання для молоді, не тільки власні, але й надіслані їй іншими видавництвами й приватними особами.

Для своїх членів-добродіїв зладила Р. Ш. прегарну грамоту роботи нашого артиста-маляра Ю. Буцманюка, професора рисунків в семінарії, ґімназії і мужеській фахово-доповнюючій школі Р. Ш. у Львові. Тепер розсилається її членам добродіям, що зложили на цілі Товариства найменше 50 амер. долярів. Порішено також замовити в робітні нашого земляка фотографа Янушевича більшу кількість великих знимок **з сьогорічного свята шкільної молоді Р. Ш. у Львові** і розіслати їх як стінну прикрасу нашим установам в краю і Америці.

На кількох останніх засіданнях президії Р. Ш. ствержено, що засновування **промислових курсів і шкіл та ремісничих варстатів** поступає вправді поволи, але всетаки безупинно йде вперед і небавом творитиме в нашому краю мережку промислових научних заведень Р. Ш., покищо ще не дуже густу, але вже доволі ріжноманітну.

Організаційний відділ Р. Ш. робить заходи, щоби в літних місяцях, які для фінансів Товариства є все дуже непригожі, зібрати в краю відповідну кількість датків. Для тої цілі працювати мусять ревно не тільки ті особи, що цілий рік на місцях трудяться, але й ті, що розїхалися на вакації в найдальші закутки краю. Нехай всі вони пояснюють і ширять високі національні ідеї і змагання „Рідної Школи" і попри се нехай збирають щедрі жертви між народом задля сповнення тих ідей і змагань. Се буде гарна, високо-патріотична, реальна праця нашої середньошкільної й академічної молоді в часі вакацій.

З орґанізаційного руху.

Брідщина.

Дня 25-го червня ц. р. відбулася в Бродах повітова нарада УНДО, в якій взяли участь представники всіх сіл брідського повіту. Присутніх було на нараді около 500 відпоручників громад, прибули посли Олександер Вислоцький, Степан Кузик і сенатор д-р Корнило Троян. Перед нарадою увійшла на салю поліція і без ніякої причини, не контролюючи запрошень присутніх, стала розганяти зібраних. Негайно інтервеніювали сенатор Троян і посол Вислоцький у місцевого старости Сьокала. Староста (здається, сам „русский" і брат відомого москвофільського вожака з Бурштина) перепросив, що буде говорити по польськи, бо вже „запомнял мувіць по руску", і в справі заборони наради сказав, що справу зборів реферує комісар Адамський. Коли посол Вислоцький і сенатор Троян зайшли до того комісаря, він знова заявив, що нараду заборонив староста. Тимчасом староста вийшов з бюра так, що не можна було його відшукати. Тоді посол Вислоцький і сенатор Троян пішли вдруге до комісаря Адамського і запротестували проти такого поступовання. Замітне, що за старостування Сьокала не дозволено ще ні на одну виставу, ні на один український фестин в повіті. Після того на годину 2-гу попол. скликано другу довірочну нараду, але вже в часі промови посла Кузика вглянула на салю поліція і нараду розігнала.

Ходорівщина.

Дня 26-го червня ц. р. відбулося велике справоздавче віче в Ходорові, на якому промовляли посли Володимир Целевич, Степан Кузик і сенатор Корнило Троян. Промови представників УПР, прислухувалося з великою увагою поверх півтора тисячі громадян і громадянок як з Ходорова, так і з довколичних громад. Віче ухвалило відповідні резолюції в справах шкільній та земельній, а також окрему резолюцію про повне довіря й подяку послам і сенаторам УНДО за їх дотеперішню діяльність. Відтак присутні ставили до послів численні запити та жалувалися на шикани адміністраційних властей, а зокрема на конфіскати по кооперативах навіть образів Матери Божої та на переслідування кооперативних робітників.

Зі спортового життя.

Україна—Лехія.

Відплатні змагання за мистецтво А-кляси між повищими дружинами відбудуться в неділю 7. липня в год. 10·30 передполудне на грищу 40. п. п. на Погулянці. Повищі змагання будять серед ширшого загалу велике зацікавлення тому, що обі дружини виказують в останніх тижнях добру форму і схочуть здобути оба пункти: Лехія, щоб записати собі мистецтво, Україна, щоб висунутися на краще місце в табелі мистецтв. Гра заповідається дуже цікаво і напевно стягне рекордову кількість глядачів, тимбільше, що грище находиться зараз біля трамвайового перестанку (трамваї ч. 3 і 7 — кінець Зеленої вулиці). Хоч до цього часу Україні ще ні разу не вдалося перемогти Лехії, слід надіятися, що цим разом наші змагуни дадуть зі себе все, щоб перемогти і запевнити собі А-клясовість.

З судової салі.

Відгомін листопадового свята перед карним трибуналом в Чорткові.

Перед карним трибуналом окружного суду в Чорткові відбулася в днях 31. травня і 18. червня ц. р. розправа проти о. Бриковича Івана, пароха в Кривенькім, обвинуваченого за провину з § 305 к. з. поповнену нібито змістом його проповіди, виголошеної в дні 1. листопада 1928 р. на цвинтарі у Вигнанці з нагоди посвячення памятника для полеглих у визвольних змаганнях вояків У. Г. А. Акт обвинувачення, опираючись на уривкових зазнаннях свідків обвинувачення, функціонарів явної і тайної поліції, закидав о. Бриковичеві, будьто би він, публично навязуючи у своїй проповіди до листопадового перевороту з 1918 року, висказався так: „Українцям (русінам) треба брати примір з тих, що полягли в тім часі (1918—1919 рр.) від ворожої кулі, і не боятися шибениць ні розстрілу, що грозять за подібну діяльність та ділати в напрямі воскресення незалежної України, до чого дійдуть по жертвах і трупах". Дальше взивав нібито українське населення „до увільнення зпід панування Польської Держави коштом східних її границь" і т. д. В мотивах цього обвинувачення прокуратор торкнувся загально оклепаної конклюзії, що „населення українського походження, що замешкує Східну Малопольщу разом з польським населенням, яке рівнож живе тут від сто літ, має всякі права політичні і горожанські, заґарантовані конституцією і змогу всестороннього духового й матеріяльного розвитку, як також змогу плекати свої ідеали і то в значно більшій мірі, як за часів попереднього австрійського уряду, дійсного заборця". Доказом цього є хочби змога свобідно уряджувати обходи в честь своїх полеглих у війні проти Польщі, на що, мовляв, не дозволилаб ніяка інша держава.

Обв. о. Іван Брикович, як у слідстві, так і на розправі боронився в той спосіб, що на згаданому святі виголосив тільки проповідь, змістом якої було розумування, що св. хрест є символом терпіння і надії, але далеким був від того, щоби своєю проповідю, як це твердить акт обвинувачення, викликати публичне заворушення. На ствердження правдивости цеї оборони покликали оборонці д-р Антін Горбачевський і д-р Володимир Єлекторович 12 свідків, а саме 10-х священиків, які правили панахиду і сенатора Бараника та д-ра Юрчинського, які стояли біля промовця і добре його чули. Всі ті свідки ствердили понад усякий сумнів, що уривкові зізнання функціонарів поліції були підкрашені буйною їх уявою, або були випливом незрозуміння змісту української промови.

Наслідком того трибунал після вислухання обширних і переконуючих промов обох оборонців, які опрокинули заміти акту обвинувачення, увільнив о. Бриковича від вини і кари. Проти цього увільняючого вироку зголосив прокуратор жалобу неважности.

НОВИНКИ

— **Черчанський сезон.** Саме покінчився вступний сезон в нашій купелевій місцевости Черче. Відбувався він у досить несприятливих умовинах атмосферичних і льокальних у звязку з розбудовою установи. Не зважаючи на всі недогідности вступного сезону, лікуванці в повному вдоволені та з глибоким жалем покидали Черче. Саме тепер починається другий, головний сезон у зовсім інших умовинах. На днях викінчено та устатковано головний павільон (палатку) і боровиновий відділ та доведено до кінця впорядкування городу-квітника. Палатка обіймає салю-витальню, прикрашену ґротесковими малюнками мал. Козака, ресторан, клюбову салю, прийомну лікаря і побічні кімнати, а на поверсі є 8 мешкальних кімнат. Головний сезон заповідається гарно. Устійнена погода та свіжа, але заслужена слава Черча — як лічничої місцевости — притягає все нових лікуванців. Як нас інформують, від 10. ц. м. постійно гратиме там музика, зложена з абсольвентів Музичного Інституту, а кожної неділі відбуватимуться забави і дансінґи, які без сумніву притягнуть до Черча цілу околицю. В Черчі істнує закладова дієтична кухня, що остає під лікарською контролею. Постійно ординує там львівський лікар д-р Остап Прийма. Словом, головний сезон заповідається якнайкраще. Нема сумніву, що цей наш літній осередок, відповідно розбудований в цьому році, збере в липні і серпні добірну українську публику.

— **Греко-католицька церква в Києві.** У звязку з газетними звістками про замір адміністраційної влади на Рад. Україні замкнути у Києві єдину, що є на Наддніпрянщині, греко-католицьку церкву, консулят СРСР у Львові комунікує, що звістки ці не відповідають правді.

— **Лепкий в чужих мовах.** „Канадійський Ранок" в числах 86. і 87. з 26. травня і 7. червня ц. р. містить вийми з перекладу „Мотрі" Лепкого на англійську мову „(Visit of Peter the Great to Mazeppa" і „King and Hetman"). Переклад зладив Dr. A. Hunter. Перекладчик підчеркує знамениті характеристики гетьмана й короля Карла в повісти Лепкого (brilliant characterizations of the two men). Переклад вірний і вдатний. Читається легко, як оригінал. Завважимо, що те саме було вже перероложене Петрушевським у фейлєтонах одного російського дневника (Вѣч. Нов., Рига) і в недільних додатках варшавського „Glosu Prawdy". Цілу повість перекладають тепер на чеську мову. — Італійський літературний журнал „Arte Educatrice" помістив нарис Б. Лепкого „Старий" в перекладі Нестора Смаль-Стоцького.

— **Цукор дорожіє.** Варшавські часописи повідомляють, що в найближчому часі за згодою економічного комітету ради міністрів підвищать ціну цукру до 10 зол. на 100 кг.

— **Покинула батьківський дім.** Селянин із Чайкович (п. Рудки) Винницький повідомив поліцію, що його 16-літня донька Анна, уч. II. р. уч. семинарії, покинула рідний дім і не знати, де обертається. Причиною є по всякій правдоподібности лиха нота при кінці шкільного року.

— **Смерть наслідком автомобілевого сиґналу.** На Стрілецькій площі у Львові якийсь старший чоловік, заскочений наглим сиґналом надїзджаючого автобусу, з переляку помер на місці на удар серця. Ідентичности його досі не ствердили.

— **Смерть під колесами поїзду.** Залізничим шляхом на просторі між Мшаною і Зимною Водою переходив робітник телеграфічної управи у Львові Петро Снейко (замешк. у Довгомостиськах, пов. Мостиська). Він не чув, що надїздить поїзд і потручений ним, згинув на місці. Колеса роздавили Снейка зовсім.

— **Автобусова катастрофа** мала місце на шляху між Снятином і Заболотовом. Шофер автобусу хотів виминути селянський віз, але зробив це так незручно, що автобус вивернувся. Було вісім ранених, яких відвезли до шпиталю.

— **Кровава бійка в циганськім таборі.** На замарстинівських полях біля Львова — розтаборилося 15 циганів із околиць Самбора та Люблина. На забаві прийшло наслідком випитого алькоголю між тими циганами до кровавої бійки. Самбірський циган Петро Горняк, поцілений кулею з револьверу люблинського цигана Маєвського в шию, згинув на місці. Другий циган, Іван Горняк, поцілений трьома кулями, помер по дорозі до шпиталю. Вбийник утік у замарстинівські ліси, де його поліція арештувала після цілонічної пошукавки.

— **Український кандидат до сойму в Канаді.** В північному Саскачевані кандидуватиме до сойму з Ріджайні відомий український бизнесмен і член дирекції Національної Преси Іван Беда. Гром. Беда працював останніх кільканацять літ у згаданій місцевости і своїм тактовним поступованням та несенням помочи своїм співгромадянам придбав собі чимало щирих другів. Він виступає як незалежний кандидат.

— **Відзначення українки в американській школі.** Ірина Цурковська, донька гол. рекордового секретаря „Провидіння", покінчила з відзначенням учительську колеґію (Ню Джерзи Стейт Каллєдж фор Тічерс) в Ґлесборо, Н. Дж. Наша молода землячка визначилась була не тільки в усіх науках, але зокрема в музиці і співі і тому на 400 студенток вибрано її головою „комітету комітетів" колеґії. Її-на Цурковська тепер обовязана 2 роки вчити в школі стейту Ню Джерзи, а відтак може вчити і в інших школах Америки.

— **Міліонова урядничa армія в СРСР.** „Ізвестія" подають, що більшовицька влада перевела одноденний спис урядовців цілого СРСР. Спис ствердив, що державних урядовців у СРСР є 1,130.000. З того 65 процент не переступило 25-го року життя.

— **23 висільників на телеграфічних стовпах.** Військові мексиканські відділи придержали 23 бандитів, які напали були на оселю Атетонілько й убили одного тамошнього мешканця. Всіх 23 бандитів покарано смертю, а їх тіла повішено на телеграфічних стовпах.

— **Модний президент.** Президент Спол. Держав Гувер з менту, коли став президентом, змінив різко дотеперішні свої звички в одіжі. Він одягається по останній моді, немов би хотів служити зразком своїм „підданим". Довгі роки ходив він у такім самім убранні, синім, і мода не мала на нього ніякого впливу. До цього убрання носив він такого-же коліру (або чорну) краватку і передпотопний високий ковнірець. Тепер убрання Гувера мають модно-молоді коліри, є з ніжнішого матеріяду і більше прилягають до тіла. Краватку змінює він щоденно відповідно до коліру вбрання. Про це дбає його камердинер Костіс Боріс, з походження... „балканець"

Конфлікт між ЧСР. і Мадярщиною.

Чсл. півурядовий комунікат, виданий в звязи з подією в Гідаш Неметі, на чсл.-мадярськім кордоні, стверджує, що чсл. посол у Будапешті на приказ чсл. уряду запротестував 2. липня перед мадярським мін. закорд. справ Вальком проти способу, в який арештовано чсл. залізничника. Мін. Валько пояснив поступовання мад. влади шпіонською діяльністю згаданого залізничника, якого мадяри слідкували від довшого часу. Комунікат стверджує, що таку відповідь годі вважати задовольняючою, бо навіть тоді, колиб причина арештування була умотивована, то спосіб, у який арештували залізничника, рішучо суперечить постановам залізн. конвенцій, заключених між Чехословаччиною та Мадярщиною.

—o—

Канонада на Україні.

Пат повідомляє з Букарешту, що в ночі 3. липня чули в околиці Сорока сильну канонаду та відголоси більше як 200 крісових вистрілів, із території Рад. України. Часописи здогадуються, що це відділи червоної армії здавлювали так селянські заворушення.

—o—

Вибух вулькану.

Великий вулькан на острові Амбріи (архіпелягу Нових Гебрид, який в 1914 р. спричинив, що половина острова запалася була в море) від 3. липня знову віджив. Величезні стовпи горіючої ляви підіймаються на 200 м. угору. Каміння та лява засипає острів. Населення втікає на сусідні острови. Дві місіонарські оселі зовсім знищені.

—o—

Лет Шікаґо-Берлін.

Із летунської пристани на озері Мічіґен пустився в подорож Шікаґо-Берлін літак-велитень „Юнтін-Бовлер". Летять американські пільоти Паркер Кармер і Боб Ґест і ред. „Шік. Трібюн" Вуд.

—o—

Рос. еміґрація перестерігає Мекдональда.

„За Свободу" помістила заяву рос. еміґр. комітету в Парижі, вислану під адр. Мекдональда. Комітет вказує на чутки про плиноване нав'язання дипл. взаємин між Анґлією та СРСР. Комітет звертає увагу анґл. премієра на положення в СРСР, на останні кроваві екзекуції в Москві та відношення рос. народу до комун. влади. Комітет перестерігає Мекдональда перед навязанням дипл. взаємин із більшовиками та заявляє, що всі противники комун. устрою в СРСР, вважатимуть усякий приязний для більшовиків крок за удар, вимірений проти російського народу.

—o—

Що каже Троцький.

Троцький все ще старається дістати дозвіл на побут в Анґлії, хоч йому вже відмовили. В листі до анґл. уряду Троцький просить, щоби йому позволили поселитися в Анґлії, бо хоче безпосередньо слідкувати працю нового соц. уряду, причім стверджує, що вірить, що його побут в Анґлії навчить його дуже богато.

—o—

Як поборюють опозицію...

З Буенос Айрес повідомляють, що підчас засідання арґентинського сенату вдерлося дві тисячі прихильників през. Ірігоєра та прогнали опозиційних сенаторів. Поліція була безсильна. Опозиція заявила, що не прийде на засідання, доки не дістане ґарантій, що могтиме спокійно радити.

—o—

Аманула поселиться в Сієнні.

„Джорнале д Італія" довідується, що бувший афґанський король Аманула задумує на постійно поселитися в Сієнні. Купить собі там віллю.

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·87 00—8·87 50, канадійський долар 8·80 00—8·80 50, чеська корона 0·26 20—0·26 30, австрійський шілінґ 1·25 25—1·25 50, румун. лей 0·05 00—0·05 50, французький франк 0·34 50—0·34 60, швайцарський франк 1·71 50—1·72 00, фунт штерлінґів 43·30 00—43·40 00, радянський червінець 17·50—18·00.

Золото: 20 корон 36·35 00—36·60 00, 20 франків 34·20 00—34·50 00, 20 німецьких марок 41·25 00—41·80 00, 10 російських рублів 46·00 00—45·00 00.

Срібло: Австрійська корона 0·62 90—0·63 00, 5 австрійських корон 3·25 00—3·35 00, австрійський фльорен 1·65 00—1·67 00, російський рубель 2·60 00—2·70 00, копійки на рубель 1·30 00—1·35 00.

Дописи.

ЛЬВІВ. (Попис дітей школи ім. короля Данила.) Вже перед 8. годиною рано в дні 29. червня ц. р. перед домівкою школи зауважено незвичайне оживлення серед громадян-родичів, що явилися разом з дітьми. Діти переважно в народних строях, дівчатка з вінцями на головах, під проводом учительського збору пішли до церкви св. Пятниць на Службу Божу. Богослуження відправив катехит о. Каштанюк, що виголосив до дітей і родичів гарну промову, в якій підкреслив значіння Рідної Школи. Відтак вернули всі з церкви до домівки школи. Подвіря і городець при школі заповнилися. Зачалися хорові продукції, виконані дітьми, що випали без закиду. Також декламації, що підходили змістом під нинішній день, зробили враження на присутніх. А вже захоплення викликали ритмічні вправи й танки, виведені дівчатками третьої кляси. Роздачею свідоцтв і теплою промовою управителя школи покінчилося це свято. — Довідуємося, що школа на Жовківській дільниці під оглядом фреквенції належить до найкращих шкіл Рідної Школи у Львові. Перша кляса мала цього року 58 дітей, друга 49 дітей, третя 36 дітей, четверта 24 дітей. Вступний іспит до гімназії здали всі 14 дітей із цеї школи, які до іспиту зголосились. — Радісний вигляд лиць дітей і щирі слова поляки родичів під адресою учительського збору є найкращим доказом, що школа сповняє своє завдання в тій дільниці. — Побажатиб, щоб компетентні чинники подбали про поширення тої школи та придбали для неї дальші відповідні убікації на приміщення. — **Один з батьків.**

БЕЛЗЩИНА. *(Розвязування „Лугів" і „Соколів").* В останніх днях розвязано рескриптами воєвідства у Львові гімнастично-пожарничі товариства: в Белзі (Сокіл), в Будинині і Махнівку (Луги), в Костяннині, Ваневі і Осердові (Сокіл). Як причину розвязання товариств подається „брак статутової діяльности" і „переступлення управнень статутових". Треба знати, що саме ті розвязані товариства були найбільше діяльні і брали завсіди участь при пожежах. Сокальське старосто закидає їм, що не брали участи при пожежах у таких місцевостях, що є віддалені на яких 20 клм. Тимчасом пожеж у тих місцевостях, де є згадані товариства, навіть не було видно... Переступлення статутових управнень добачує рескрипт у тому, що ці товариства нібито уладжують демонстрації ворожих атаків і роблять вправи палицями на спосіб зброї січної і пальної. Одначе все те є тільки видумкою, бо товариства вправляють тільки знаряддям пожарничим і інших вправ не роблять. Проти цього рескрипту внесено рекурси до міністерства внутрішніх справ у Варшаві, та чи вони що поможуть, не знаємо. Наших послів просимо занятися тими болючими справами і виступити в обороні сокільських і лугових товариств.

СТРИЙЩИНА. *(Свято „Сільського Господаря" в Лисятичах).* В неділю 9. червня ц. р. обходило село Лисятичі в Стрийщині торжественно свято „Сільського Господаря". По Службі Божій відправив о. Андрій Пеленський, місцевий парох, під хрестом Свободи панахиду за бл. п. провідника „Сільського Господаря" д-ра Евгена Олесницького та членів Кружка „Сільського Господаря" в Лисятичах. По обіді відбулася академія в місцевім „Народнім Домі", на якій промовляли посол Остап Луцький про господарське положення українського народу під Польщею та інж. Евген Храпливий про завдання і працю „Сільського Господаря" на селі. Свято закінчив о. Андрій Пеленський, візвавши присутніх до праці в кружку „Сільського Господаря" та до господарської організації у своїй власній хліборобській установі. В святі взяло участь богато соток українських хліборобів, передовсім богато жіноцтва. Велике зацікавлення було видно у всіх присутніх, які зійшлися, щоб гідно вшанувати великий хліборобський день та подумати про свою майбутність. Треба зауважити, що село Лисятичі належить до одного з перших, які йдуть скорим кроком вперед у господарському поступі. Село перевело вже у себе меліорацію кількох сот моргів пасовищ отвертими ровами (около 7 км. ровів), селяни переводять проби з садженням і пересаджуванням збіжа, уживання штучних погноїв стало вже правилом в їх господарстві, сіяння переводять у великій частині сівалкою, а тепер думають над заложенням при кружку „Сільського Господаря" спілки контролі молочности. Сподіємося, що село й на далі буде цікавитися господарськими справами, та зможе вже в скорому часі похвалитися одним з найкращих кружків „Сільського Господаря". В селі читають богато ґазет і замітне є, що богато господарів пренумерує часопис „Сільський Господар".

Театри.

Великий Міський Театр:

Пятниця, 5-го липня, год. 8·15 веч. виступ театру „Qui pro quo": „Чи Анна — панна?"

Субота, 6-го липня, год. 8·15 веч. виступ театру „Qui pro quo": „Чи Анна — панна?"

Малий Театр:

Пятниця, 5-го липня, год. 7·30 веч. „Ловець тіней". Виступ А. Венгерка і Любенської.

Субота, 6-го липня, год. 7·30 веч. „Ловець тіней". Виступ А. Венгерка і Любенської.

Кіна.

„Аполльо": „Три пристрасти".
Кольосеум: Можна збожеволіти. Три суперники.
„Лев": Амор на лешетах (Гарі Лідтке) Недискретна жінка.
„Люна": „Китайська папуга", Шерльок Гольмс.
Марусенька: Яннінгс у фільмі: Портієр готелю „Атлянтік".
„Оаза": „Альома", дочка моря.
Пан: Невільники моря.
„Палас": Герої моря.
„Пасаж": Карколомна погоня. Пат і Паташон на власнім смітті. Гомонтів тиждень.
„Утіха": Золота лелія. (Біллі Дов.)
„Химера": При звуках танго.
„Фатаморгана" Божеська жінка (Грета Ґарбо).

Програма радіо.

Субота 6-го.

Берлін (418). 17·00 — 18·30 Концерт військової орхестри. 20·00 Звукові фільми.

Париж (1725). 13·30 Симфонічний концерт. 21·15 Радіоконцерт.

Льондон (356,3). 17·45 Органовий речітал. 20·45 Популярний концерт. 22·35 Трансмісія з „Палас-театру".

Відень (516,3). 18·40 Концерт. 20·15 „Адіє Мімі". оперетка Бенацького.

Прага (487). 20·00 Гуситські хори.

Штутгарт (360). 22·00 Трансмісія з театру: „Орфей у пеклі" Офенбаха.

Мюнхен. (533). Концерти цитриста Макса Баєра.

Франкфурт (390). 16·35—18·05 Концерт радіоорхестри.

Рим (441) 21·00—23·10 Концерт військової орхестри.

Міляно (501). 17·00—17·45 Популярний концерт.

Будапешт (550). 18·30 Концерт Стедичної Орхестри. 19·45 „Циган", народна песа.

Москва (1481). 20·00 Народний концерт. 22·55 Кремлівські куранти.

Харків (1304). 17·00 Камерний концерт. 19·30 Вечірний концерт.

Варшава (1411,7). 18·00 Богослуження з Острої Брами у Вильні. 20·30 Популярний концерт.

Познань (334,8) 19·20 - 19·45 Вольна авдиція.

Копенгага (281). 21·30 Вечірня музика 4·00 Ратушеві дзвони.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10